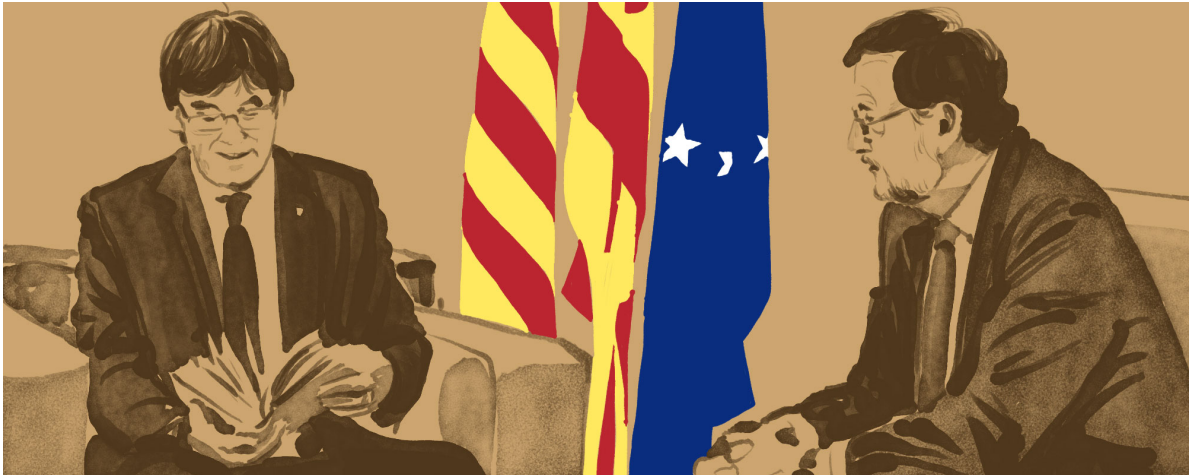

EL DEBAT A CATALUNYA

Un conflicte sobre el poder i el reconeixement

Jordi Amat

Carles Puigdemont, expresident de la Generalitat de Catalunya, obsequia a l'ex president del govern espanyol, Mariano Rajoy, amb un exemplar del Quijote, en una reunió entre tots dos celebrada a Madrid el 20 d'abril de 2016. Il·lustració: Marc Torices

Fa només tres mesos el govern central i el de la govern de la Generalitat van reconèixer institucionalment l'existència d'un conflicte polític entre Catalunya i Espanya. Van decidir abordar-lo a través d'una Taula de Diàleg que es va constituir el 26 de febrer de 2020 durant una reunió bilateral encapçalada pels presidents respectius i que es va celebrar al Palau de La Moncloa.

L'escenificació visualitzava, com a mínim, la voluntat d'encarrilar un conflicte d'Estat obert des dels Fets de la Tardor i que tenia el seu origen, com va sintetitzar Ignacio Sánchez-Cuenca [1], amb la crisi constitucional que es va iniciar l'any 2010 amb la sentència del Tribunal Constitucional contra el prebiscitat Estatut d'Autonomia. Aquesta ja no és una història que va començar fa quatre dies. És la història d'una crisi podrida. Perquè podríem convenir sense exagerar que la última dècada ha estat institucionalment perduda pel que fa a l'actualització del model territorial.

La constitució de la Taula Estat-Generalitat no va néixer de la bona voluntat sinó de la necessitat d'una de les parts: va ser la condició de l'acord que el PSOE i Esquerra Republicana havien subscrit poques setmanes abans, un acord en virtut del qual els diputats republicans es comprometien a facilitar la investidura del socialista Pedro Sánchez. Immediatament després d'aquella reunió diguem-ne fundacional les dues parts van emetre un comunicat [2], en el qual s'esbossava la metodologia de treball que havien

pactat: reunions mensuals, alternativament a Madrid i a Barcelona, i l'establiment de grups de treball que elaborarien acords que serien ratificats pels presidents i vicepresidents. També es delimitava el marc dins del qual es podrien subscriure els hipotètics acords: "Cualquier acuerdo que se adopte en el seno de la mesa se formulará en el marco de la seguridad jurídica".

La frase era una variant del tercer punt de la Declaració de Pedralbes [3], que alguns dels mateixos actors ja havien subscrit el 20 de desembre de 2018: "los gobiernos de España y Cataluña convinieron en afirmar [...] que deben seguir potenciándose los espacios de diálogo que permitan atender las necesidades de la sociedad y avanzar en una respuesta democrática a las demandas de la ciudadanía de Cataluña, en el marco de la seguridad jurídica". Però fa dos anys i mig, al cap de poques setmanes de la trobada al Palau de Pedralbes, les possibilitats d'iniciar un procés de diàleg institucional van quedar estroncades abans i tot de constituir-se una mesa.

La histèria generada per la possibilitat que una mesa de diàleg encara inexistent comptés amb la figura d'un relator va evidenciar, de nou, la forta tensió polaritzadora que genera el conflicte territorial. I no només. Va demostrar també la manca de convicció amb la qual el govern socialista podia o estava disposat a iniciar un procés sense un calendari tancat però encaminat a la resolució del conflicte.

No abordar el conflicte va tenir unes conseqüències immediates: la desestabilització del govern sorgit d'una moció de censura, en la qual foren determinants les forces nacionalistes catalanes, encara va anar a més. Perquè sense la mesa ni sense diàleg els dos grups sobiranistes catalans, competint entre ells, van optar per no recolzar el projecte de pressupostos del govern socialista. Aleshores Pedro Sánchez es va veure abocat a convocar eleccions generals. A curt i mig termini aquesta tampoc va ser una decisió estabilitzadora i la controvèrsia territorial, en paral·lel a les sessions del judici contra els líders del Procés que es celebrava al Tribunal Suprem, va determinar la campanya electoral. El 28 d'abril del 2019 es van celebrar eleccions, va guanyar Sánchez, però no va obtenir el recolzament necessari per ser investit. El 10 de novembre del mateix any es van haver de repetir eleccions. I va ser aleshores, després de l'acord de coalició entre el PSOE i Unidas Podemos, després del acreixement dels resultats de VOX, quan es van produir les negociacions entre el PSOE i ERC que van acabar amb l'acord d'investidura.

Mentre ERC garantia la investidura concedint la seva abstenció, els socialistes acceptaven constituir, ara sí, una Taula de Diàleg. Però la possibilitat d'avançar mitjançant la metodologia pactada s'ha congelat.

La gestió controvertida de l'estat d'alarma, amb una recentralització de competències que s'ha demostrat més aviat ineficient, ha evidenciat el cost que té el desgast continuat del model territorial de l'Estat de 1978

La crisi sanitària provocada per la pandèmia de la COVID-19 ho ha situat tot en una inesperada excepcionalitat. També el diàleg acabat d'estrenar. Però ni l'excepció ha pogut tapar els problemes que derivats de la no resolució del conflicte: la gestió controvertida de l'estat d'alarma, amb una recentralització de competències que s'ha demostrat més aviat ineficient, ha evidenciat el cost que té el desgast continuat del model territorial de l'Estat de 1978. El desgast és la conseqüència de la incapacitat de resolució del conflicte, enquistat durant anys i encara més des del crack degradador que va ser la severíssima sentència dictada pel Suprem. No és innocu, aquest desgast. Perquè quan es salta de la gestió a la decisió política es revela que la desconfiança té conseqüències i, si no hi ha lleialtat entre les parts, difícilment es pot cogovernar amb eficiència. Constatar-ho en aquesta situació límit hauria de ser el principal incentiu dels governants per seguir avançant en la via del diàleg.

Un conflicte constituent

No hi ha ni un únic moment ni un únic factor que expliqui de manera completa la reaparició tan punyent del conflicte Catalunya-Espanya. Aquest conflicte, que ha estat una constant de l'Estat espanyol modern, és la manifestació d'un problema complex. El problema és el de l'articulació del poder polític en un estat compost on Catalunya havia estat fàbrica d'Espanya des de la Revolució Industrial. El problema és la distribució del poder polític en un país dins del qual conviuen diverses comunitats nacionals, singularitzades per la llengua pròpia, però on la majoritària és la que pot defineix i preserva la idea hegemònica de nació amb tot el que això implica. El problema, quan la democràcia ho ha fet possible, s'ha anat manifestant de manera reiterada des del moment que el moviment catalanista va estructurar una alternativa política a principis del segle XX. Ha actuat com un vector de canvi, com com un factor de modernització, per dir-ho amb Vicente Cacho Viu. Des d'aleshores, quan el conflicte ha reaparegut problematitzant l'estatus quo, ho ha fet retroalimentant-se amb altres conflictes actius a la societat del seu temps. No és, doncs, un afer conjuntural. La història ho demostra.

Però aquí no cal anar tan enrere. Ara no toca. Convinguem, per començar, que l'actual conflicte es produeix perquè el model territorial que delimitava l'ordenament constitucional de l'Estat de 1978 s'ha bloquejat. Aquest model, dissenyat després de la dictadura en un moment d'afebliment de la idea hegemònica de nació espanyola, va permetre anar superant durant gairebé un quart de segle les tensions polítiques que produïa aquest conflicte sobre la distribució del poder. El desbloqueig de les tensions no es produïa primordialment a l'àmbit que li hauria d'haver estat propi -les comissions de traspassos Estat/Generalitat- sinó que gairebé sempre era el resultat d'acords entre partits quan la força parlamentària del catalanisme a Corts el convertia en crossa imprescindible per investir governs espanyols o garantir la seva governabilitat. Aquests acords responien més al pragmatisme que no a la compartició d'una mateixa idea de model territorial i, com que responien més a la necessitat aritmètica que no pas a un projecte compartit a llarg termini, operaren seguint una lògica sempre més regionalista que no pas federal. Va ser així com l'administració central de l'Estat va anar transferint una sèrie de competències perquè les exercissin els governs autonòmics, sense que hi hagués una transferència anàloga d'eines fiscals.

Però aquesta mecànica territorial va permetre consolidar la impressió que la Generalitat era gairebé com un Estat -una idea reforçada pel fort presidencialisme exercit per Josep Tarradellas i sobretot per Jordi Pujol durant 23 anys-. Fou una mecànica útil que es va començar a avariar quan José María Aznar va consolidar el seu ambiciós projecte de Segona Transició, sobretot durant la seva segona legislatura com a president. És una consolidació que no s'explica sense el rearmament de la noció hegemònica de nació espanyola, legitimat per la lluita contra ETA, i el consegüent descrèdit de l'alternativa nacionalista perifèrica. Va ser gràcies a aquest canvi cultural, a l'hora neoliberal, quan l'aznaritat va implementar una sèrie de mesures econòmiques que van consolidar una elit dins i fora de l'Estat que va disparar la potència de Madrid com a pol de referència de la globalització en clau hispànica. El polític català més innovador de la democràcia va llençar un crit d'alerta a un article programàtic: "Madrid se va" [4]. Però la classe dirigent catalana, nodrida entorn del poder convergent, no va saber descodificar la potència del canvi que s'estava produint i va preferir seguint fumant els seus havans als salons de l'Hotel Majèstic mentre una dinàmica de provincianització es consolidava. No van mostrar una preocupació excessiva mentre la corrupció anava corcant un imperi que s'anava empetitint.

Tal vegada l'excepció més significativa va ser formulada el 2001 des d'un centre tradicional de l'elit catalana: la nota "El papel del Estado en el mantenimiento del equilibrio económico territorial en España" [5], elaborada pel Cercle d'Economia durant la presidència Gabarró, va arribar a La Moncloa, però va ser desconsiderada. Tres quarts del mateix va ocórrer amb la relectura de la Constitució que Pujol va demanar als seus juristes de capçalera: es tractava d'elaborar una proposta jurídica que, sense necessitat de reformar ni l'Estatut ni la Carta Magna, dotés de contingut polític la distinció entre nacionalitats i regions. La proposta [6] també va ser rebutjada per Aznar perquè era del tot oposada a la naturalesa profunda d'un projecte avalat per la seva majoria absoluta.

Resumint: el regionalisme catalanista no va aconseguir revertir una dinàmica d'acumulació de poder centralista i així, quan l'economia financera va esdevenir completament central al PIB espanyol, no hi va haver manera de revertir una dinàmica provincianitzadora que quedava oculta per la transformació de Barcelona en un imant del turisme mundial. Era d'esperar, per tant, que reaparegués el vell conflicte Catalunya-Espanya més tard o més d'hora. Perquè es repetia el factor que té la potencialitat de reactivar-lo: una descompensació del poder espanyol per molts motius i també per motius polítics. Una descompensació que afecta Catalunya, però també altres territoris de l'Estat: el contrast entre un Madrid DF i bona part del país, des de la perifèria a l'Espanya buidada.

El canvi de paradigma

Les dificultats del catalanisme per resoldre el conflicte a través de l'ordenament constitucional del 78 es va anar constatant al llarg del tortuós procés de reforma de l'Estatut. Si el text havia de servir per fer mutar la Constitució del 78 i així federalitzar l'autogovern català, les resistències per impedir-ho van ser tan fortes que d'una manera descarnada es va evidenciar que l'status quo fixat per l'aznaritat tenia la capacitat per

tancar el model territorial blindant el seu poder. La tenia i la va exercir i ni les pressions de Rodríguez Zapatero des de La Moncloa foren suficients. Amb la sentència coneguda a mitjan 2010 van fruitar les llavors de sobiranisme que s'havien anat plantant durant el segon Tripartit. Mentre el Tribunal Constitucional deliberava, van aparèixer nous conceptes, nous discursos, noves plataformes i nous partits. O eren independentistes o reforçaven el marc de l'independentisme. Entre la sentència i aquell procés de sobiranització del catalanisme una part molt important de la societat catalana va assumir que l'Estat del 78 rebutjava la seva naturalesa nacional composta i les elits regionals van constatar que les vies legals de l'Estat del 78 ja no permetien redistribuir el poder territorial d'una manera equitativa. Bona part de la societat del catalanisme va fer un canvi d'escala determinant. Quan la crisi de la representativitat era una resposta que es replicava arreu com a conseqüència de la crisi econòmica del 2008, d'una manera sostinguda va començar a reclamar sobirania.

La ruptura de la seguretat jurídica, que és un acte de violència institucional, posa la democràcia en suspensió i només és políticament fecunda si disposes de la força per fer-la efectiva

Va ser així com el conflicte Catalunya-Espanya deixà de ser essencialment sobre el poder. Era sobre el poder, però també sobre el reconeixement. El conflicte sobre el poder, que havia estat el clàssic del catalanisme, se solapava a un conflicte sobre el *demos* que podia posar en qüestió el fonament de l'Estat del 78. A cap dels dos conflictes el poder central hi va voler donar resposta. No era i no és fàcil. Abordar la demanda de poder no ho era gens en el context de la crisi del deute sobirà que estava posant en risc la sobirania de l'Estat espanyol. Abordar la demanda de reconeixement implica, vulguis o no, evidenciar que Espanya és un estat nacionalment compost i, per tant, posar en qüestió la idea nacional hegemònica i l'*statu quo* que pivota sobre ella. No era fàcil, d'acord, però era i és necessari: desatendre el conflicte acabaria posant en risc l'estabilitat del poder executiu espanyol i la qualitat de la nostra democràcia.

El silenci de Rajoy va ser replicat pel catalanisme no proposant acords graduals, sinó radicalitzant el seu posicionament progressivament. És la dinàmica que vaig definir com la confabulació dels irresponsables [7], que Artur Mas va creure que podia controlar i se li va escapar de les mans. I que va portar les institucions d'autogovern a proclamar des de finals de l'any 2015 que s'endinsarien per la via il·liberal de la unilateralitat. Però els dirigents catalans no estaven ni molt menys preparats per gestionar la situació que van anar performatitzant durant tota la legislatura. Fins que el 6 i 7 de setembre, amb l'aprovació de les lleis de desconexió, van saltar al buit. La ruptura de la seguretat jurídica, que és un acte de violència institucional, posa la democràcia en suspensió i només és políticament fecunda si disposes de la força per fer-la efectiva i tens la capacitat de portar un conflicte fins les últimes conseqüències. Per sort la fantasia d'un Maidan català no va anar més enllà dels cenacles elitistes dels conspiradors de saló.

L'1 d'octubre, certament, el demos independentista es va expressar de manera èpica quan l'Estat no va impedir la celebració del referèndum (sense garanties). L'ona expansiva d'aquell dia va generar un clima revolucionari prou fort com per crear un buit de poder a Espanya durant unes hores. Només unes hores. Perquè l'Estat, a l'escenificació de la ruptura, hi va respondre amb formes autoritàries que van avortar en sec una situació crítica. Alhora la polarització extremada que va originar aquella situació va compactar part de la ciutadania catalana que tenia la nacionalitat espanyola com a preferent i que va sentir autènticament amenaçats els seus drets. Mai com aleshores l'anticatalanisme ha tingut tanta força a Catalunya. El fracàs de la unilateralitat va ser estrepitos.

L'objectiu de la negociació

Durant els últims quinze que les apostes del catalanisme majoritari per resoldre el conflicte Catalunya-Espanya no han funcionat. Primer la via estatutària es va gastar com a mecanisme jurídic efectiu per a la redistribució del poder de l'Estat, com a eina actualitzada d'autogovern, tal com va expressar Jaume Claret [8]. Després la ruptura de l'ordenament constitucional, que va ser estèril, va tenir uns costos elevadíssims. La derrota de la unilateralitat, que ha tingut i té la situació dels presos i els expatriats com a venjança insuportable, no implica que el conflicte s'hagi resolt. Ells en són les víctimes més evidents i la solució de la seva situació és una condició necessària per avançar amb una mínima lleialtat entre les parts. De les tres possibilitats per revertir la sentència -indult, amnistia i reforma penal- probablement sigui la reforma del codi aquella que pugui ser resultat de la Taula de Diàleg [9]. Però el conflicte no es resol només corregint la ignomínia de la condemna.

De les possibilitats per revertir la sentència, probablement sigui la reforma del codi aquella que pugui ser resultat de la Taula de Diàleg. Però el conflicte no es resol només corregint la ignomínia de la condemna

Mentre segueixi obert seguirà afectant al conjunt de la ciutadania. La catalana però diria que també els ciutadans de tot Espanya. Perquè la no resolució impacta en les institucions catalanes, pendants encara d'una pila de processos penals oberts. El conflicte corrou l'autogovern català, sens dubte, dificultant que el caracteritzi el miratge de l'excel·lència gestora i sacrificant part del consentiment que li atorga la ciutadania. Però la cronificació del conflicte també té efectes directes en el desgast continuat del model territorial del 78 i la dificultat de la governació a escala estatal: el conflicte és, com a poc, el principal factor d'una polarització que desestabilitza governs, llima les majories, dificulta l'adopció de grans acords, consumeix moltes energies i en ocasions ha forçat l'Estat a usar la coerció com a resposta efectiva però corrosiva de la qualitat democràtica.

Dit d'una altra manera, mentre no es resol el conflicte i encara es tensa més, la qualitat

democràtica de l'Estat de 1978 s'afebleix. Revertir aquesta dinàmica és el principal incentiu de l'Estat per afrontar-lo. Mantenir-lo té un cost evident. La seva permanència és font d'inestabilitat en temps de fragmentació parlamentària. Així s'ha constatat els últims tres anys. I quan les conseqüències del conflicte s'han desbocat, s'ha accelerat la consolidació del nacionalpopulisme de VOX, un altre vector d'afebliment d'aquell Estat. Sintetitzem-ho: una resposta reformista al conflicte seria una via d'estabilització del conflicte d'Estat que arrosseguem des del 2017 i, en últim terme, de la crisi constitucional oberta des del 2010. Em sembla difícil, a banda i banda, no assumir aquest diagnòstic sobre el conflicte.

Sabem que segueix plantejat i sabem què no ha funcionat per resoldre'l. Sabem quines parts han reconegut la seva existència i sabem que aquestes parts han acceptat que s'ha resoldre en el marc de la seguretat jurídica. Allò que no sabem encara és si les dues parts comparteixen diagnòstic sobre les dimensions del conflicte -la meva tesi és que són el poder i el reconeixement- ni tampoc sabem si les parts saben d'una manera efectiva la força de la qual disposen, és a dir, quin és el recolzament no només parlamentari sinó també social i econòmic amb el qual compten per poder negociar. Compartir aquest saber hauria de ser l'objectiu primer de la Taula de Diàleg.

Però per acabar-ho d'adobar i per ser honestos, mentre escric aquestes ratlles desconexem quina correlació de forces s'haurà consolidat quan s'hagi d'iniciar la reconstrucció de l'economia després del Gran Tancament i si, en la nova realitat sobre la qual haurà d'actuar la política, el conflicte territorial seguirà essent o no una prioritat i cop es solaparà a la crisi econòmica que es produirà. A curt i mig termini, doncs, el futur dibuixa un interrogant d'incertesa.

El 'procés' només acaba quan la ciutadania de Catalunya és cridada a votar perquè, en l'exercici del vot, sigui reconegut com a subjecte. La qüestió, per tant, és votar què

Però si es preserva la voluntat de seguir avançant segons la metodologia de la Taula de Diàleg, caldrà, abans que res, compartir tot aquest saber degudament actualitzat. Només així es podrà passar de la fase de diàleg, que no compromet del tot, a una fase de negociació, que encara no ha començat i és on s'arrisca perquè força a la presa d'unes decisions que descobreixen la impossibilitat d'aconseguir els objectius de màxims. El procés no serà ràpid ni serà de ruptura. Serà gradual i serà llarg. Probablement hauria de durar dues legislatures, com va apuntar Andreu Mas-Colell no fa gaire en un article fonamental [10]. Aquest article és un més d'un corpus valuós de propostes polítiques que s'han formulat des de Catalunya i que s'hauran de posar al damunt de la Taula.

Per acabar enumero algunes d'aquestes propostes reformistes. Hi ha llibres, com el darrer d'Antoni Bayona [11] i hi ha aportacions des de l'acadèmia que proposen solucions a alguna de les dues dimensions del conflicte aprofitant el potencial de l'Estatut actualment vigent, que permetria desenvolupar el Consorci Tributari o permetria negociar un model de

finançament de matriu federal, com el que defensa Maite Vilalta [12]. N'hi ha que entenen la seguretat jurídica no exactament com la Constitució i n'hi ha d'altres que miren d'explorar tot el seu potencial. D'entre els primers, per la virtualitat de l'esquematisme i la potencialitat de respondre a les dues dimensions del conflicte, val la pena destacar el decàleg amb el qual Joaquim Nadal tancava l'assaig *Catalunya, mirall trencat* [13]. Hi pauta una sèrie d'acords que tindrien com a moment concloent "el desenvolupament d'un mecanisme semblant a la Llei de la Claredat".

Perquè es fa difícil no assumir que el problema pugui ser resolt sense resoldre la qüestió d'un *demos* esqueixat. El Procés només acaba quan la ciutadania de Catalunya és cridada a votar perquè, en l'exercici del vot, sigui reconegut com a subjecte. No plenament sobirà, però sí com a subjecte amb capacitat de conquerir poder polític. La qüestió, per tant, és votar què. Una possibilitat seria trobar una fórmula transitòria, com a la Transició, que permetés fer una consulta no vinculant [14]. Però també podria votar-se un nou encaix, tal com el maig del 2018 va proposar el Cercle d'Economia després dels Fets d'Octubre a la proposta de sortida del conflicte més elaborada de totes les que conec [15]. Sigui quina sigui la pregunta a la qual siguem cridats a respondre, a la fi, només valdrà com a mecanisme de resolució del conflicte si permet alhora afermar el poder minvant de l'autogovern i evidenciar un reconeixement institucional de la singularitat nacional de la ciutadania de Catalunya.

REFERÈNCIES

- 1 — Ignacio Sánchez-Cuenca (2018). [*La confusión nacional: La democracia española ante la crisis catalana*](#). Editorial Catarata
- 2 — [Comunicat conjunt de la mesa de diàleg](#). Presidencia del Gobierno i Generalitat de Catalunya. Madrid, 26 de febrer de 2020.
- 3 — [Declaració de Pedralbes](#). Barcelona, 20 de desembre de 2018.
- 4 — Pasqual Maragall (2001). "[Madrid se va](#)". Article d'opinió publicat a el diari *El País* el 27 de febrer de 2001.
- 5 — Cercle d'Economia. "[El papel del estado en el mantenimiento del equilibrio económico territorial en España](#)". Barcelona, octubre de 2001.
- 6 — Enric Argullol i Murgadas (1999). "[Criteris per a un desenvolupament institucional](#)". Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1999.
- 7 — Jordi Amat (2017). [*La confabulació dels irresponsables*](#). Nous Quaderns Anagrama. Editorial Anagrama.
- 8 — Jaume Claret (2019). "[Simplificació del catalanisme](#)". Article publicat el 13 de setembre de 2019 a la revista *Política&Prosa*, dossier núm 11.
- 9 — Jordi Amat (2020). "[El codi de la taula](#)". Article d'opinió publicat a *La Vanguardia* el 8 de març de 2020.
- 10 — Andreu Mas-Colell. "[Un pasaje estrecho, pero pasaje al fin](#)". Tribuna publicada al diari *El País* el 17 de desembre de 2019.

- 11 — Antoni Bayona (2020). [*Sobrevivir al procés*](#). Col·lecció ATALAYA. Edicions Península.
- 12 — Maite Vilalta Ferrer (2019). “[El model més llongeü espera resposta](#)”. Article publicat a *El món de demà*, dins del dossier #21 *Vies de solució*, el 14 de juny de 2019.
- 13 — Joaquim Nadal i Farreras (2018). [*Catalunya, mirall trencat*](#). Col·lecció P.VISIONS. Editorial Pòrtic.
- 14 — Jordi Amat (2018). “[Fórmula transitoria](#)”. Article d’opinió publicat a *La Vanguardia* el 30 de desembre de 2018.
- 15 — Cercle d’Economia (2018). “[Propostes per millorar l’autogovern de Catalunya i el funcionament del model territorial d’Estat](#)”. *L’Opinió del Cercle*. XXXIV Reunió Cercle d’Economia. Barcelona, maig de 2018.

Jordi Amat

Jordi Amat és escriptor, filòleg i editor del quadern de reflexió crítica "El món de demà". Escriu regularment a *La Vanguardia* i al suplement *Cultura|s*, i també col·labora en espais com el programa *Més 3|24*, *El Balcó* de la cadena SER o el *Subjetivo*. Llicenciat en filologia hispànica per la Universitat de Barcelona, durant la seva trajectòria s'ha centrat en la crítica literària i també en la literatura autobiogràfica i la història intel·lectual catalana i espanyola del segle XX. Ha publicat diversos llibres d'assaig i biografies, entre les quals la crònica *Las voces del diálogo: poesía y política en el medio siglo* o *Els laberints de la llibertat: vida de Ramon Trias Fargas*. És investigador de la Càtedra Josep Pla.